

Geneza i cechy stylu rokokowego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Mieczysław Klimowicz, *Rokoko w Europie*, [w:] tegoż, *Oświecenie*, Warszawa 2002, s. 311.
- Źródło: M. Cieński, *Hasło Rokoko; Oświecenie. Leksykon literatury polskiej dla uczniów i nauczycieli*, Wrocław 1999, s. 167–169.
- Źródło: Franciszek Dionizy Kniaźnin, *Wybór poezji*, Wrocław 1948, s. 56–57.
- Źródło: J. Białostocki, *Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej*, [w:] *Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku*, Warszawa 1970, s. 12.
- Źródło: *Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej*, [w:] Jan Białostocki, *Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku*, Warszawa 1970, s. 12.
- Źródło: Anna Rogala, *O erotykach Franciszka Dionizego Kniaźnina*, „Folia Litteraria Polonica” 2011, nr 2, s. 51–52.

Geneza i cechy stylu rokokowego

François Boucher, *Urowadzenie Europy*, 1747

Źródło: domena publiczna.

Wyobraź sobie kształty: małżowin, muszli, kamieni, grzyw fal, języków płomieni i roślin morskich, a następnie zastanów się, jak można je nazwać za pomocą tylko jednego słowa. Taki nowo powstały wyraz, czyli neologizm, utworzono w XVIII wieku, żeby określić rodzaj dekoracji z tymi charakterystycznymi motywami. Do dziś funkcjonuje on jako nazwa jednego ze stylów w sztuce, literaturze i dworskiej obyczajowości epoki oświecenia. Jest to rokoko – określenie utworzone na wzór wcześniejszego „barocco”, ale wywodzące się od francuskiego wyrazu „rocaille”, czyli ornamentu dekoracyjnego naśladującego kształt muszli.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz rokoko jako nurt literatury oświeceniowej.
- Wskażesz literackie i malarskie motywy rokoka.
- Przeanalizujesz zastosowanie stylistyki rokokowej w wierszu Franciszka Dionizego Książnina.

Klasycyzm – sentymentalizm – rokoko

Jan Piotr Norblin, *Fête galante*, ok. 1785

Źródło: domena publiczna.

Rokoko to nazwa ulotnego i trudnego do zdefiniowania nurtu stylistycznego, często uważanego za ostatnią fazę baroku. Początkowo dotyczył on przede wszystkim architektury i malarstwa, a z czasem zaczął oddziaływać na literaturę i wiązał się z poezją dworską. Współcześnie zaś rokoko pojmowane jest jako epoka kultury obejmująca swoim zasięgiem całe oświecenie. Charakter rokokowy może mieć więc literatura, muzyka, sztuki plastyczne oraz filozofia z estetyką. Za zjawiska typowe dla rokoka uznaje się: francuską muzykę dworską, poezję życia towarzyskiego i literaturę służącą rozrywce. Jako główną wartość literatury i sztuki tego nurtu przyjmuje się piękno. Twórcy literatury i sztuki rokokowej chętnie operowali stylizacją i maską (np. mitologiczną lub pasterską), podkreślali lekkość, wdzięk i sensualizm przedstawianych lub

opisywanych postaci, zjawisk, rzeczy. Kierowali się zasadą tzw. dobrego gustu, związanego z kategorią śliczności, która łączyła w sobie elegancję (wytworność), delikatność (lekkość, subtelność) i wdzięk (grację). Poezja rokokowa miała być formą intelektualnej i graszki i przejawem wyrafinowanego humoru. Najczęściej tworzone erotyki i poezję towarzyską, w której pojawiały się aluzje, niedomówienia i kamuflaże. Wenus, utożsamiana z grecką Afrodytą, Amor, Eros lub skrzydlaty Kupidynek – to często postaci z obrazów oraz bohaterowie liryczni poezji rokokowej.

Anna Rogala

O erotykach Franciszka Dionizego Książnina

W Oświeceniu poezja miłosna nie cieszyła się tak wielką popularnością, jak w wieku poprzednim. Odchodzono wówczas od wzorców obyczajowych i emocjonalnych wpisanych w ramy barokowego romansu. Tematyka erotyczna pozostająca na marginesie twórczych pomysłów autorów klasycznych wyrazistym nurtem rozwijała się w poezji rokokowej i sentymentalnej. [...]

W poezji rokokowej uczucie to oraz związane z nim przeżycia

i doświadczenia stały się czymś lekkim, zwiewnym, niezbyt poważnym, acz istotnym w życiu człowieka, miłością, flirtem, przygodą, igraszką. Poeci tego nurtu wiele miejsca poświęcali sprawom miłości i erotyki. Często odwoływali się do mitologii, a w sposób szczególny upodobali sobie antyczne bóstwa z kręgu miłości – Afrodytę i jej skrzydlatego syna Kupidyna. Wdzięk cechował wszystko, co miłe i przyjemne, a jego wyrazem stały się: poezja flirtu i komplementu oraz zdynamizowana apostrofa, często koncentrująca się wokół specjalnie dobranych motywów przyrody, takich jak figlarne wietrzyki, obłoczki, zachęcające do odpoczynku chłodne strumyki, ustronne gaiki, bluszcze, kwiatki: róże, fiołki itd.

Źródło: Anna Rogala, *O erotykach Franciszka Dionizego Kniaźnina*, „Folia Litteraria Polonica” 2011, nr 2, s. 51–52.

Styl rokokowy

Przyjmuje się, że nurt rokokowy obejmował również styl życia artystycznego w pierwszej połowie XVIII wieku i przejawiał się akcentowaniem intymności życia prywatnego, zwracaniem uwagi na drobiazgi, starannością wystroju buduarów, sypialni, gabinetów. W stylu rokokowym powstawały więc meble, drobne przedmioty codziennego użytku, biżuteria, ceramika i porcelana. Rzemiosło i sztuka podporządkowane zostały celom hedonistycznym – miały dawać człowiekowi zmysłową przyjemność. W stylistyce rokokowej obrazy tworzyli między innymi: [Antoine Watteau](#), [François Boucher](#), [Jean-Honoré Fragonard](#). Z czasem styl ten przeniknął również do polskiej literatury, szczególnie poezji miłosnej.

((Mieczysław Klimowicz

Rokoko w Europie

Sztuka rodząca się w tym środowisku rezygnuje z surowego dydaktyzmu epoki klasycystycznej, z aspiracji do ogarnięcia całości obrazu świata, nabiera charakteru buduarowego, ze skłonnością do małych form, oraz wyszukanej, wręcz wyrafinowanej elegancji. W architekturze można obserwować zmierzch wielkich budowli,

Jean-Honoré Fragonard, *Hustawka*, 1767

Źródło: domena publiczna.

powstają małe pałacyki o lekkiej konstrukcji, z bogato zdobionymi wnętrzami, wytwornymi i delikatnymi meblami. Na pierwszy plan wysuwa się zamiłowanie do miniatury, figurek z porcelany i bibelotów obficie porozstawianych w salonach i buduarach.

W malarstwie dekoracyjnym następuje odwrót od kompozycji symetrycznych, przeważa linia falista oraz motywy roślinne, kwiaty, formy muszli – *rocaille*, skąd bierze swą nazwę styl rokokowy. Małe Amorki ze złotym łukiem, serca przebite strzałą, sceny pasterskie, w których celował Boucher – oto część typowych rekwizytów występujących we wszystkich dziedzinach sztuki rokokowej.

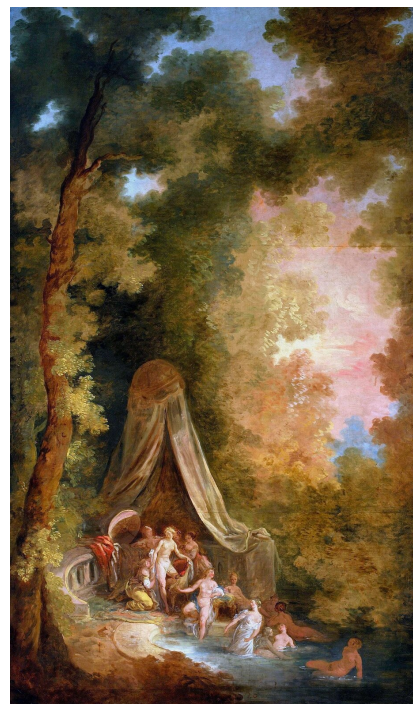
W parkach i ogrodach zamiast strzyżonych w geometryczne figury krzewów – sztuczne grotty wysadżane muszlami, małe wytworne pałacyki, z pozoru proste, ale mieszczące wewnątrz wymyślne, luksusowe urządzenia. Festyny dworskie stanowiły nadal bardzo ważny element zabaw i uroczystości, tracą jednak dawną pompę i wspaniałość, mieszają się w nich motywy mitologiczne, wschodnie, a nawet pseudoludowe; służą one dzięki swoim wyrafinowanym kompozycjom parateatralnym jako właściwe tło do uprawiania owej gry miłosnej, której istotę i konwencje ustaliła moda.

Źródło: Mieczysław Klimowicz, *Rokoko w Europie*, [w:] tegoż, *Oświecenie*, Warszawa 2002, s. 311.

Rokoko w Polsce

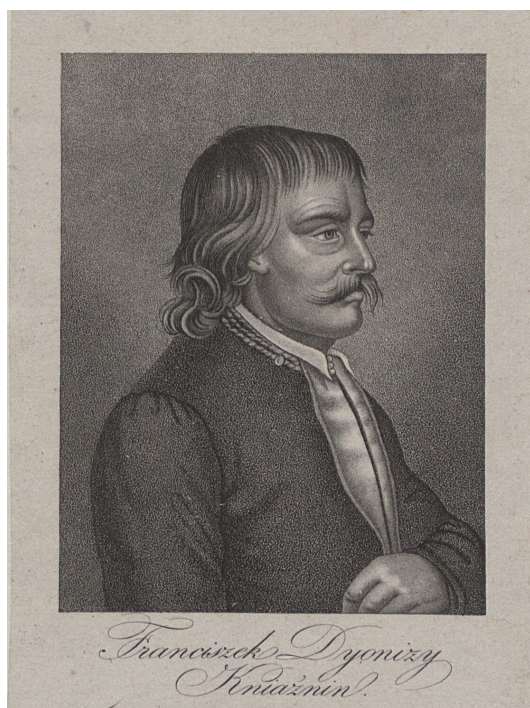
W Polsce rokoko od samego początku było związane z kulturą dworską i arystokratyczną. Literatura rokokowa rozwijała się szczególnie w latach 1774–1785, w okresie stabilności politycznej, między innymi w salonach Barbary Sanguszkowej i Elżbiety Drużbackiej. Określano ją jako **anakreontyczną**, ponieważ opiewała piękno, zmysłowość i ulotność, ale również sielankowość życia człowieka. Do twórców polskiego rokoka zalicza się między innymi Józefa Szymanowskiego, Franciszka Dionizego Książnina i Franciszka Zabłockiego jako autora komedii obyczajowej pt. *Fircyk w zalotach*. Dzięki pojawieniu się stylu rokokowego w literaturze polskiej wzbogacił się język poetycki, rozwinęły środki

artystycznego wyrażania wysublimowanych stanów uczuciowych oraz relacji międzyludzkich. Zaczęto tworzyć poezję okolicznościową i obyczajową, **afirmatywną** – sławiącą uroki życia.

Jan Piotr Norblin, *Kąpiel w parku*, 1785
Źródło: domena publiczna.

O autorze

Franciszek Dionizy Kniaźnin (1750–1807)

Źródło: domena publiczna.

Franciszek Dionizy Kniaźnin (1750–1807) – poeta okresu oświecenia; w jego twórczości pojawiają się elementy rokokowe, szczególnie w *Erotykach* (1779), ale znany jest przede wszystkim jako twórca polskiego sentymentalizmu, czerpiący z kultury ludowej (*Krosienka*). Pisał sielanki, erotyki, ody (*Oda do wásów*). Był związany z dworem Czartoryskich, na którym pełnił funkcje między innymi sekretarza, nauczyciela dzieci i nadwornego poety.

Słownik

afirmacja

(łac. *affirmare* – potwierdzać, zapewniać) postawa głębokiej akceptacji, pozytywny stosunek do otaczającego świata

anacreontyk

(łac. *anacreonticum*, od imienia greckiego poety Anakreonta, stgr.

Ἀνακρέων, gr. *Anakréōn*) wierszowany utwór literacki o tematyce biesiadnej, radosnej, sławiący uroki życia; nazwa wywodzi się od imienia greckiego poety Anakreonta, który żył w VI w. p.n.e.

estetyka

(gr. *aisthetikos* – wrażliwy, dotyczący poznania zmysłowego) dziedzina filozofii zajmująca się zagadnieniem piękna i harmonii; także nauka o sztuce określająca jej walory i kryteria oceny

hedonizm

(gr. *hedone* – przyjemność, rozkosz) kierunek filozoficzny zrodzony w starożytnej Grecji, a także postawa życiowa, której głównym wyznacznikiem jest dążenie do przyjemności i unikanie wszelkich przykrości

libertynizm

(łac. *libertas* – wolność) ruch umysłowy rozwijający się głównie we Francji w XVII i XVIII wieku, kwestionujący tradycyjną moralność i dominację religii chrześcijańskiej; potocznie słowo to wiąże się z hedonizmem i skłonnością do rozpusty

rokoko

(franc. *rocaille* – ornament dekoracyjny naśladujący kształt muszli) jeden ze stylów w sztuce zapoczątkowany w epoce baroku, akcentujący walory estetyczne, wyrafinowany gust i sensualizm (doznania zmysłowe); także termin odnoszący się do literatury i obyczajowości dworskiej epoki oświecenia

sensualizm

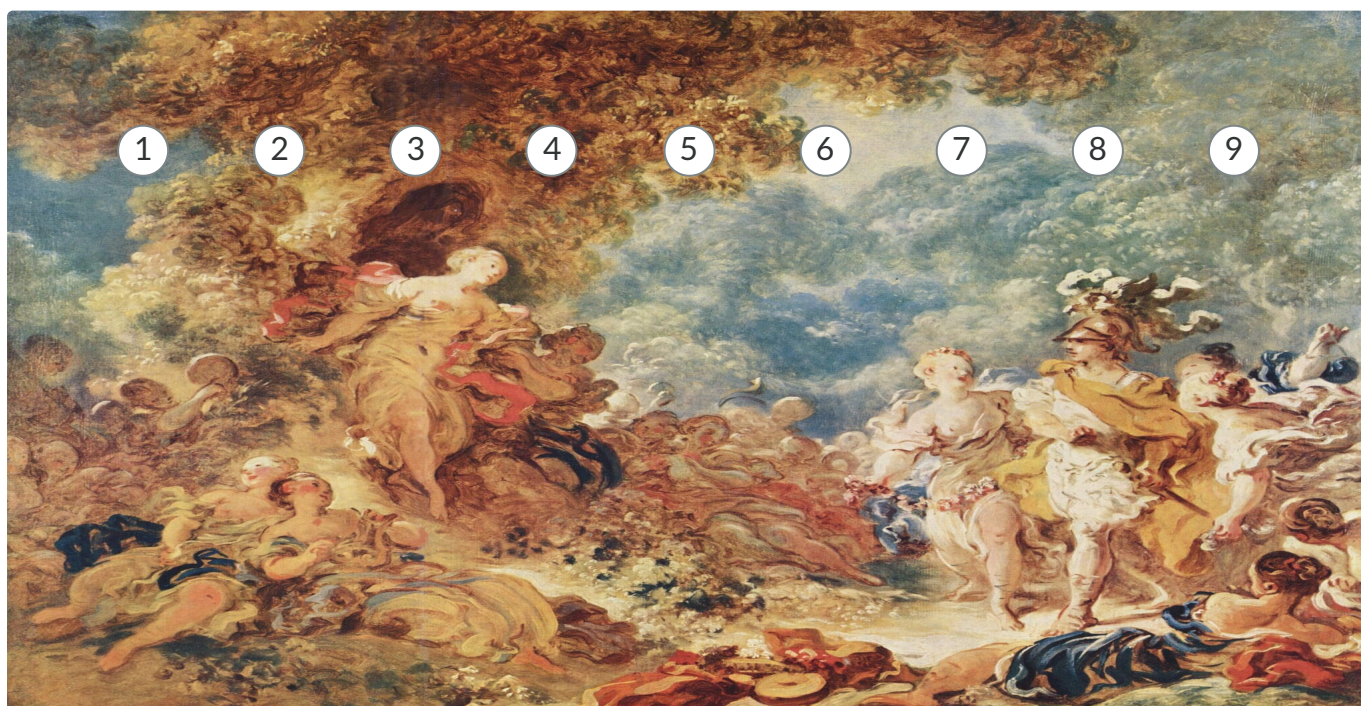
(łac. *sensus* – zmysł) pogląd, zgodnie z którym jedynym źródłem poznania rzeczywistości są zmysły

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Obejrzyj galerię interaktywną i wynotuj cechy charakterystyczne dla stylu rokokowego.

Cechy stylu rokokowego

1

Styl rokokowy dotyczył: malarstwa, architektury, rzeźby, rzemiosła artystycznego i literatury.

François Boucher, *Toileta Wenus*, 1751

Źródło: domena publiczna

2

W malarstwie rokoko wyróżniało się: delikatnością i finezyjnością formy, dekoracyjnością, asymetrią i płynnością linii, pastelowymi, jasnymi barwami.

François Boucher, *Jupiter i Kallisto*, 1744

Źródło: domena publiczna

3

Wśród poruszanych tematów dominowały: życie dworskie, beztroska zabawa na wolnym powietrzu, flirty, frywolność, zmysłowa miłość, libertynizm, motywy mitologiczne, czasem pasterskie.

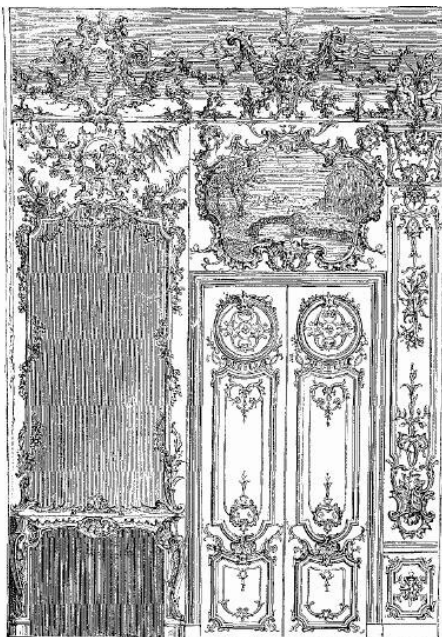

François Boucher, *Renaud i Armida*, 1732

Źródło: domena publiczna

4

W architekturze styl rokokowy wyróżniał się dbałością o dekoracje wnętrz, szczególnie buduarów i gabinetów; ściany budowli były oddzielone falistymi kształtami lub lustrami, funkcje ozdobne pełniły bogato zdobione sztukateria i boazerie, stosowano pastelowe barwy.

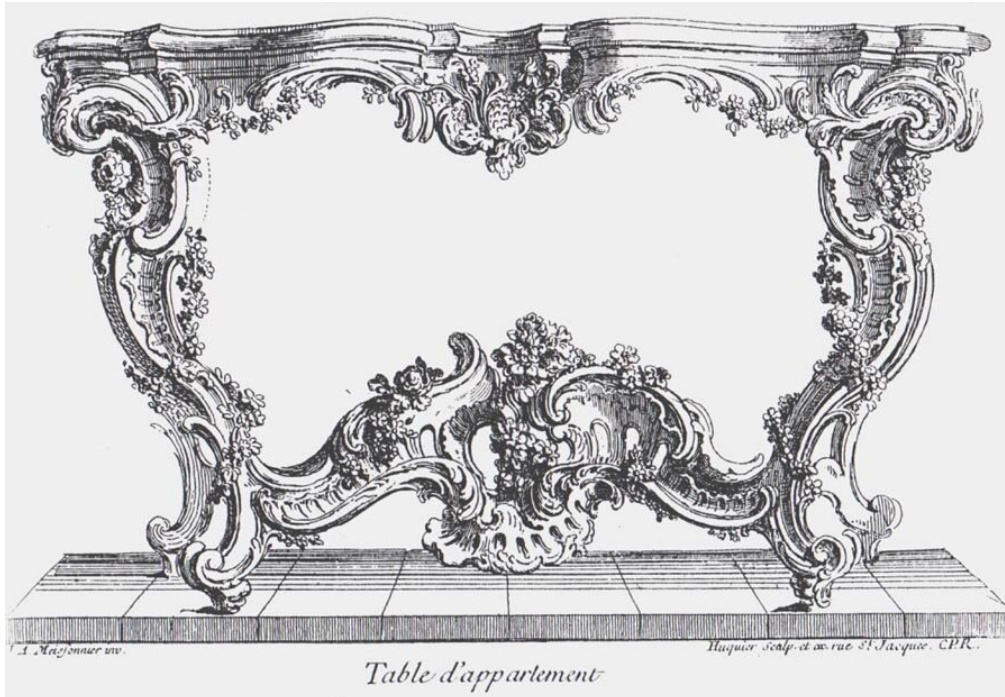

PART OF A SALON,
Decorated in the Louis Quinze style, shewing the carved and gilt Console Table and Mirror,
with other enrichments, *en suite*.

Dekoracja ściany w stylu rokokowym

Źródło: domena publiczna

Tworzono również charakterystyczne, bogato zdobione meble: biurka, krzesła, komody, stoliki, kanapy.

Projekt stolika wykonanego w stylu rokoko, ok. 1730

Źródło: domena publiczna

Twórcy rokokowi lubowali się w misternie wykonanych ozdobach oraz przedmiotach codziennego użytku, np. zegarkach, tabakierach, fajansach, ozdobnych figurkach.

Porcelanowa tancerka, 1755

Źródło: domena publiczna

Przeróżne bibeloty oraz przedmioty codziennego użytku opisywano w poezji. Franciszek Dionizy Kniaźnin był między innymi autorem erotyku pt. *Filiżanka*, rozpoczynającego się strofą:

„Pięknej roboty, a od ślicznej ręki,
Przyjąłem ongi filiżankę;
Na której rozkoszną Frankę
Swoboda pieści, a łechtają wdzięki.”

F. D. Kniaźnin, *Filiżanka*, [w:] tegoż, *Wybór erotyków*, oprac. M. Pawlata, A. Strożek, B. Wolska, Łódź 2009, s. 59.

Figurki z porcelany miśnieńskiej według projektu Johanna Joachima Kändlera, 1744

Źródło: domena publiczna

Twórczość rokokowa miała być wdzięczna, czyli przyjemna. Utwory w stylu rokokowym cechowała oszczędność stylistyczna. Aby oddać lekkość i finezyjność, poeci tworzyli tzw. drobne wiersze (fr. *petits vers*) składające się z wersów o niewielkiej liczbie sylab (5–8).

Nurt rokokowy przyczynił się do wysublimowania języka poetyckiego, powstania liryki towarzyskiej, poezji miłości i przyjaźni. Z czasem rokoko stało się jednak tylko manierą stylizacyjną.

„Ty, co w okręgu misternej maszyny
zamykasz czasów niedościgłe biegi,

idź, mój zegarku, w ręce Tymoryny,
wymierzać jej dni i słodkie noclegi:
o, gdyby, ile razy cię nakręci,
stanął jej dawca na żywej pamięci!

Nie jesteś wprawdzie tak droгим podarkiem,
abyś mógł zrównać dającego żądze –
chciałbym, by serce me było zegarkiem,
lecz ja losami moimi nie rządę;
wieczne wyroki zagroziły drogę,
że czego pragnę, już oddać nie mogę.”

Adam Naruszewicz, *Zegarek*, w: tegoż, *Poezje zebrane*, t. I, Warszawa 2005, s. 160.

Jean-Honoré Fragonard, *Renaud w ogrodach Armidy*, ok. 1763.

Źródło: domena publiczna.

Sprawdź się

Tekst źródłowy do ćwiczeń

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PtQvDBK9e>

Franciszek Dionizy Kniaźnin

Spocznienie

Nie zawsze cug swój łabędzi

Chyżym polotem pędzi

Można Cypru pani;

Nie zawsze i jej syn złotem,

Lecąc po świecie, grotem

Czułe serca rani.

Patrz, jako znużeni srodze,

Biegnąc w ustawnej drodze,

I matka, i synek;

Po srogim, a długim boju

I uprzykrzonym znoju

Idą na spoczynek.

Rozkoszne sieje Knid ziola

I balsamy dokoła,

Zefir z lekka wieje.

Liść się po gajach połyska,

Szmerny strumyczek pryska,

Tok się morza śmieje.

Teraz, o teraz więc pora,
Kogo myśl znudzi chora,
Snem uśpić zgryzotę.
Teraz to zgromadzić społem
Troskę i ból z mazołem
Pod spokojną grotę.
Póki Cytera z swym synkiem
Słodkim zjęci spoczynkiem,
Uśniem i my trochę.
Jak się te bóstwa przecuca,
Znowu się do nas wróca,
Raniąc serce płóche.

((Franciszek Dionizy Kniaźnin

Wybór poezji

Nie zawsze [cug swój łabędzi](#)
[Chyżym polotem](#) pędzi
Można [Cypru pani](#);
Nie zawsze i jej syn złotem,
Lecąc po świecie, grotem
Czułe serca rani.

Patrz, jako znużeni [srodze](#),
Biegnać w [ustawnej](#) drodze,
I matka, i synek;
Po srogim, a długim boju
I uprzykrzonym [znoju](#)
Idą na spoczynek.

Rozkoszne sieje **Knid** zioła
I balsamy dokoła,
Zefir z lekka wieje.
Liść się po gajach **połyska**,
Szmerny strumyczek pryska,
Tok się morza śmieje.

Teraz, o teraz więc pora,
Kogo myśl znudzi chora,
Snem uśpić zgryzotę.
Teraz to zgromadzić **społem**
Troskę i ból z **mozołem**
Pod spokojną grotę.

Póki **Cytera** z swym synkiem
Słodkim zjęci spoczynkiem,
Uśniem i my trochę.
Jak się te bóstwa **przecucą**,
Znowu się do nas wróca,
Raniąc serce płoche.

Źródło: Franciszek Dionizy Kniaźnin, *Wybór poezji*, Wrocław 1948, s. 56–57.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Określ, jaka część mowy została wykorzystana w tytule wiersza Franciszka Dionizego Kniaźnina. Zastanów się, czemu służy użycie tej formy gramatycznej w wierszu.

Ćwiczenie 2

Wybierz związek frazeologiczny opisujący specyfikę miłości przedstawioną w wierszu Franciszka Dionizego Książnina.

- ☐ stara miłość nie rdzewieje
- ☐ miłość jest ślepa
- ☐ mieć złamane serce
- ☐ być ugodzonym strzałą Amora

Ćwiczenie 3

W podanych strofach zaznacz na zielono zdrobnienia (*deminutivum*).

☐ zielony

Patrz, jako znużeni srodze,
Biegnać w ustawnej drodze,
I matka, i synek
Po srogim, a długim boju
I uprzykrzonym znoju
Idą na spoczynek.
Rozkoszne sieje Knid zioła
I balsamy dokoła,
Zefir z lekka wieje.
Liść się po gajach połyska,
Szmerny strumyczek pryska,
Tok się morza śmieje.

Ćwiczenie 4

Określ, jaki efekt osiągnął poeta dzięki użyciu zdrobnień.

Ćwiczenie 5

Wypisz cechy stylu rokokowego, jakie występują w wierszu Książnina *Spocznienie*.

Ćwiczenie 6

Nazwij co najmniej cztery środki stylistyczne zastosowane w wierszu Franciszka Dionizego Książnina. Wypisz ich przykłady oraz określ ich funkcję.

Środek stylistyczny:

Przykład z tekstu:

Funkcja w wierszu:

Ćwiczenie 7

Zaznacz elementy tekstu tak, żeby powstały prawdziwe zdania na temat wiersza *Spocznienie*.

1. W wierszu *Spocznienie* uczucie miłości przedstawione jest ☐ żartobliwie ☐ \ ☐ poważnie ☐ , ponieważ ☐ Afrodyta i Eros toczą bój o zakochanych ☐ \ ☐ uzależnione jest od kaprysów mitologicznej bogini miłości i jej syna ☐ .

2. W obliczu miłości człowiek ukazany jest jako istota ☐ wyrachowana ☐ \ ☐ bezbronna ☐ , ponieważ ☐ w przemyślany sposób wybiera obiekt swoich uczuć ☐ \ ☐ nie jest w stanie okiełznać umysłem namiętności ☐ .

Ćwiczenie 8

Czy obraz François'a Bouchera *Venus i Amor* może być ilustracją wiersza *Spocznienie* Franciszka Dionizego Książnika? Uzasadnij swoje stanowisko.

François Boucher, *Venus i Amor*, 1742

Źródło: domena publiczna.

Sformułuj główną myśl tekstu Jana Białostockiego i w 40-60 słowach streść informacje podane przez autora.

((J. Białostocki

Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej, [w:] Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku

Rokoko wyraźnie odróżnia się od potężnej sztuki baroku z jego iluzjonizmem i retoryczną perswazją. Rokoko nikogo nie przekonywało, nikogo nie chciało porwać i pozyskać. [...] Rokoko wyraźnie odróżnia się od neoklasycyzmu z jego heroizmem, prostotą, wielkością, spokojem, rozumną i etyczną normą, z jego oświeceniowym poszukiwaniem prawdy, a także dramatycznym gestem. Rokoko było antyheroiczne: prostocie przeciwstawiało komplikację, mnogość i zawiłość; wielkości – grację drobnych form; spokojowi – zaprzatającą myśl ruchliwość, a rozumnej etycznej normie – zmysłowy smak chwilowej rozkoszy. Prawda nie interesowała nikogo. [...] Swe uczucia rokoko przechowywało w porcelanowych puszkach, nad wzniosłość przekładało wdzięk upudrowanej pasterki i przyćmione światło buduaru; naturę podporządkowało rytmom ornamentu.

Źródło: J. Białostocki, *Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej, [w:] Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku*, Warszawa 1970, s. 12.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: język polski

Temat: Geneza i cechy stylu rokokowego.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945 – 1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi.

2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

2) analizuje strukturę tekstu; odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- 3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- 4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Elementy retoryki.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

Zakres rozszerzony

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) analizuje strukturę eseju; odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- 5) rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- poznaje reprezentatywne dzieła sztuki rokokowej;
- charakteryzuje motywy i symbole malarstwa rokokowego;
- charakteryzuje cechy stylu rokokowego w literaturze;
- rozpoznaje i analizuje stylistykę rokokową w wierszu Franciszka Dionizego Kniaźnina.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda pogładowa;
- rozmowa kontrolowana;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- praca z tekstem literackim;
- analiza i analiza porównawcza;
- gry i zabawy edukacyjne.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego;
- samokształcenie.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica/ kartka papieru, pisak/ kreda;
- rekwizyty (muszle, kwiaty, wstążki...)

Przebieg zajęć

Faza wstępna

1. Nauczyciel rozsypuje na biurku liczne okazy muszli i inne rekwizyty przyniesione na lekcję (róże, falbanki, koronki, wstążki). Wskazani uczniowie wybierają jedną muszlę i opisują jej kształt. Używają różnych określeń. Dobierają do wybranego okazu muszli inny rekwizyt, który ich zdaniem ma podobne kształty. Swoją odpowiedź uzasadniają. Budują zdania oznajmujące.

2. Uczniowie opisują kształty małżowin, muszli, kamieni, grzyw fal, języków płomieni i roślin morskich, zastanawiają się, jak można je nazwać za pomocą jednego słowa. Posługują się wyrazem utworzonym w XVIII wieku: rokoko – określenie wywodzące się od francuskiego wyrazu "rocaille", czyli ornamentu dekoracyjnego naśladującego kształt muszli. Uczniowie gromadzą słownictwo.

3. Uczniowie w ramach samokształcenia zapoznają się z umieszczonymi w e-materiałach informacjami o stylu rokoko. Ustalają, że za główną wartość literatury i sztuki rokokowej uznano piękno.

Styl rokokowy wyróżniały:

- delikatność i finezyjność formy;
- dekoracyjność;
- asymetria i płynność linii;
- pastelowe, jasne barwy.

W zdobnictwie i w literaturze dominowały wątki:

- życie dworskie;
- beztroska zabawa na wolnym powietrzu;
- flirty;
- frywolność;
- zmysłowa miłość;
- libertynizm;
- motywy mitologiczne;
- czasem kostium pasterski.

4. Przedstawienie celu zajęć i podanie tematu.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z umieszczoną w e-materiałach galerią interaktywną i na podstawie obserwacji zdjęć zapisują cechy charakterystyczne dla stylu rokokowego. Pracują w pięciu grupach, w każdej analizują jedno zdjęcie. Do analizy wyznaczników sztuki rokokowej uczniowie wykorzystują umieszczone w galerii zdjęcia:

- François Boucher, *Renaud i Armida* (1732);
- François Boucher, *Toaleta Wenus* (1751);
- Jean-Honoré Fragonard, *Kąpiące się* (1765);
- François Boucher, *Jupiter i Kallisto* (1744);
- Jean-Honoré Fragonard, *Renaud w ogrodach Armidy*.

Po wykonaniu ćwiczenia uczniowie omawiają efekty swojej pracy. Uzupełniają notatki. Używają równoważników zdań.

2. Uczniowie zapoznają się z wierszem Franciszka Dionizego Książnina *Spocznienie* i wykonują zamieszczone w e-materiałach ćwiczenia:

- analizują warstwę leksykalną wiersza, korzystając z objaśnień wyrazów w nim zastosowanych, nazywają wybrane części mowy, w tym użytą w tytule, analizują budowę tego wyrazu oraz znaczenie dosłowne i przenośne;
- rozpoznają związek frazeologiczny opisujący specyfikę miłości przedstawionej w wierszu i omawiają jego znaczenie dla ukazanej sytuacji lirycznej; wyjaśniają, co w kontekście wiersza znaczy *Być ugodzonym strzałą Amora*;
- rozpoznają w wierszu zdrobnienia i wyjaśniają ich funkcję w utworze;
- Co w wierszu *Spocznienie* wskazuje na to, że jego autor Franciszek Dionizy Książnin posłużył się konwencją rokokową?

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują umieszczone w e-materiałach ćwiczenie polegające na uzupełnieniu tekstu odpowiednimi wyrazami.

Wiersz *Spocznienie* Franciszka Dionizego Książnina utrzymany jest w konwencji {rokokowej}, ponieważ występują w nim motywy charakterystyczne dla tego nurtu sztuki i literatury {oświecenia}. Poeta wybrał kostium {mitologiczny}, aby w wyrafinowany sposób opisać uczucie {miłości}. {Zefir}, {gaj} i {strumyczek} to elementy typowe dla stylistyki rokoka. Rokokowa lekkość wiersza podkreślona została między innymi przez zastosowanie {rymów} i niewielkiej liczby {sylab}.

2. Nauczyciel rozdaje kartki z tabelką i dołączonym do niej poleceniem.

KARTKA Z POLECENIEM DO WIERSZA

Zaznacz odpowiednie komórki tabeli tak, żeby w wersach 1. i 2. powstały zdania zgodne z wymową wiersza Franciszka Książnina *Spocznienie*.

1.	Miłość ukazana została	żartobliwie,	ponieważ	Afrodyta i Eros toczą zacięty bój o zakochanych.
		poważnie,		uzależniona jest od kaprysów mitologicznej bogini miłości i jej syna.
2.	Człowiek zakochany to istota	wyrachowana,	ponieważ	w przemyślany sposób wybiera obiekt swoich uczuć.

1.	Miłość ukazana została	żartobliwie,	ponieważ	Afrodyta i Eros toczą zacięty bój o zakochanych.
		bezbronna,		nie jest w stanie zapanować nad namiętnościami.

3. Nauczyciel dzieli zespół na dwie grupy, zadaje pytanie:

- Czy obraz *François Bouchera* „*Wenus i Amor*” można uznać za ilustrację wiersza *Franciszka Dionizego Książnina* „*Spocznienie*”?

Uczniowie formułują odpowiedzi, w których uzasadniają swoje stanowisko. W pierwszej grupie potwierdzają, dlaczego obraz może ilustrować wiersz, w drugiej zaprzeczają tej ewentualności. Swoje ustalenia porównują z zapisami w e-materiałach.

((TAK

Obraz *François’a Bouchera* „*Wenus i Amor*” może być ilustracją wiersza „*Spocznienie*”, ponieważ w obu tekstach kultury występuje bogini miłości oraz jej syn Eros. Poza, którą przyjęły postaci, przypomina tytułowe spocznienie (odpoczywanie). Obraz jest utrzymany w stylu rokokowym. Jego tematyka, podobnie jak wiersz, jest frywolna, lekka. Obaj twórcy podkreślają subtelność motywu miłości i wykorzystują rekwizyty typowe dla rokoka, np. muszlę, ptaszki, strzały, falistą ornamentykę, wątki erotyczne itp.

NIE

Obrazu *François Bouchera* „*Wenus i Amor*” nie można uznać za ilustrację wiersza „*Spocznienie*”, ponieważ Książnin przywołuje w swoim wierszu Afrodytę, a nie Wenus. Poeta odwołuje się więc do mitologii greckiej, a nie rzymskiej. Postaci z obrazu Bouchera nie wyglądają na zmęczone, a Książnin opisuje tytułowe spocznienie (odpoczywanie) jako chwilę wytchnienia po trudnym, miłosnym boju.

4. Uczniowie zapoznają się z tekstem teoretycznym i udzielają odpowiedzi na pytanie o cechy rokoka.

((***Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej***

Rokoko wyraźnie odróżnia się od potężnej sztuki baroku z jego iluzjonizmem i retoryczną perswazją. Rokoko nikogo nie przekonywało, nikogo nie chciało porwać i pozyskać. [...]

Rokoko wyraźnie odróżnia się od neoklasycyzmu z jego heroizmem, prostotą, wielkością, spokojem, rozumną i etyczną normą, z jego oświeceniowym poszukiwaniem prawdy, a także dramatycznym gestem. Rokoko było antyheroiczne: prostocie przeciwstawiało komplikację, mnogość i zawilość; wielkości – grację drobnych form; spokojowi – zaprzatającą myśl ruchliwość, a rozumnej etycznej normie – zmysłowy smak chwilowej rozkoszy. Prawda nie interesowała nikogo. [...] Swe uczucia rokoko przechowywało w porcelanowych puszkach, nad wzniosłość przekładało wdzięk upudrowanej pasterki i przyćmione światło buduaru; naturę podporządkowało rytmom ornamentu.

Źródło: Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej, [w:] Jan Białostocki, Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku, Warszawa 1970, s. 12.

Uczniowie ustalają, że Jan Białostocki podaje najważniejsze cechy sztuki rokokowej. Wymienia:

- skomplikowaną, zawiłą strukturę przy jednoczesnej gracji małych form;
- oddanie ruchu i zmysłowości chwilowych rozkoszy;
- przywiązanie do zdobnictwa (rekwizytów, ornamentów).

Zadanie domowe

Nauczyciel formułuje polecenia pracy domowej do wyboru.

1. Wybierz jedną z fotografii umieszczonych w multimedium (galerii interaktywnej) i opisz własnymi słowami strój, wygląd, zachowanie ukazanych postaci.
2. Z kartonu, bibułki lub tkanin wykonaj różę, którą damy rokoka wpinały we włosy. Swój kwiat wykorzystaj jako element stroju galowego.

Materiały pomocnicze:

Jan Białostocki, *Rococo: ornament, styl i postawa. Przegląd problematyki badawczej*, [w:] *Rokoko. Studia nad sztuką pierwszej połowy XVIII wieku*, Warszawa 1970

Film w reżyserii Rolanda Joffé *Vatel*

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą do umieszczonych fotografii dołączyć takie, które ukazują wnętrza urządzone zgodnie z wyznacznikami stylu rokoko.